

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus IV. Concluditur ex hastenus dictis decesio controversiæ propositæ sub terminis particularibus, quibus à nobis est instituta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

erit rerum integer estimator, neque ordinatam dilectionem habebit, ut constat ex doctrina Augustini debitum dilectionis ordinem exponentis. Enimvero, *Quod veritas iudicat præponendum, id charius amplectendum ordo postulat charitatis, optimè Bernardus aiebat.*

ARTICULUS IV.

Concluditur ex hæcenus dictis decisso controversiæ propositæ sub terminis particularibus, quibus à nobis est instituta.

139. **P**arum adest, ut verear, ne cui fortè videamur multò longiores hic moras traxisse, quàm præsens difficultas postulare. Ut quid enim fuit opus doctrinam adeò certam adeò accuratè exponere, adeò fusè, ac exactè comprobare? Fateor otiosum foret, si alterius conditionis materiam tractarem. At verò, dum modernum confutamus Probabilissimum, vix quidquam ira certum nobis occurrat, ut non illud exactè demonstrare, latèque expendere necessum sit. Et verò precor te, candide Lector, quid non latè exponendum, quid non exactè ostendendum sit ei, qui totius sui moliminis unicum sibi scopum præfigat hanc unam veritatem ostendere, *Nemini licet agere ex vi alicujus artificii reflexi id, quod operans ipse agnoscat, ac fateatur, vel aequè verosimile, vel etiam sibi verosimilius esse, quod sit ne ipsa contra legem Dei illud sub pena eterne damnationis reprobantis, ac prohibentis?* Id vellemus seriò consideret, quisquis in hac, aut aliis controversiis, prolixitatis nos accusabit.

§. I.

In conficiendis igitur Ecclesiæ Sacramentis, in adhibendis corporum medicinis, in bellis, ac in aliis materiis consimilibus, non alia, sed eadem formaliter, & quoad substantiam agendi regula utendum est.

140. **I**D verò ex jam expositis, ac stabilitis principis adeò legitime, & immediate sequitur, ut nova ulla probatione non egeat; est enim specialis, seu particularis assertio, quæ per eosdem terminos formales sub ratione communi acceptos continetur implicite in universali assertione, ex qua proinde inferitur immediate, ac legitime per distributivum descensum secundum tritam Dialecticæ regulam: haud secus, ac ex ista assertione generalissima, *omnis actio causa secunda dependet essentialiter ab unica, & eadem causa prima*, legitime concluditur particularis hæc, seu minus generalis assertio: *ergo omnis actio rationalis agentis non ab alia diversa, sed ab eadem prima causa dependet.*

141. Enimvero universa moralium actionum honestas duobus illis clauditur generalibus terminis, quos nobis Propheta præfixit, *Declina à malo, & fac bonum*, & Apostolus iterum, *Odientes malum, & adherentes bono*: ut scilicet semper, & ubique fugiamus malum omne morale, & ut faciamus omne bonum honestum ad nostri finis ultimi consecutionem necessarium. At nullum malum fugere, aut bonum amplecti tenemur, nisi quia per divinam voluntatem nobis, vel interdicitur, vel jubetur, cum nihil malum, aut bonum sit, nisi per respectum, & ordinem ad ipsam voluntatem divinam, tanquam ad primam regulam totius honestatis, à qua tenemur nunquam recedere.

142. Quæcunque ergo materia sit, in qua moraliter operamur, seu

magni scilicet, seu exigui momenti, seu Deum immediate, seu mediate tantum respiciat, seu immineat, seu non immineat, ex nostra actione proximo malum, spirituale, vel temporale, maximum, vel exiguum, irreparabile, vel reparabile, & si quam aliam cogitare velis, materia, hoc est, objecti, aut actionis, diversitatem: eadem semper, & ubique est regula prima moralis honestatis, videlicet divina voluntas, quam diligenter semper inquirere debemus, ut nostram illi conformemus actionem, alioqui non honeste, sed turpiter operaturi: nec aliquam potest subire ex varia, atque diversa conditione materiae diversitatem, aut variationem formaliter, & quoad substantiam. Ergo & regula proxima, ac immediata (nempe iudicium nostrae rationis, quo proximè ad agendum dirigimur), quae utique variari non potest, non variatâ regulâ primâ, quam nobis proponit, & applicat, eadem est in omni materia formaliter, & quoad substantiam. Hæc perspicue, & exactè ostensa à nobis sunt, fortè etiam prolixius, quàm oporteret. Sed verò nimium nobis nihil videatur, si rem tanti momenti fecerimus satis intelligi.

143. Igitur, quòd materia, circa quam agimus, sit tantæ gravitatis, quantæ meritò habetur valida administratio, aut constitutio Sacramentorum, tum propter propriam eorum dignitatem, cum propter gravissima mala, quæ ex irrita eorundem collatione animabus possunt accidere (quod idem est de belli iustitia, & alia quacumque materia): quòd, inquam, hæc materia magni momenti sit, & in qua humani iudicii error ingentia possit mala producere, quacunque tandem fide, seu intentione agas, eadem semper formaliter erit regula tuæ actionis directiva, scilicet rationis dictamen, quia eadem formaliter est regula prima moralis honestatis, quam per dictamen illud inquiris, & cui tuam in-

tendis actionem conformare.

144. Roga aliqui Sacramentorum ministrum verè pium, ac religiosum, cur tantopere invigilet in ipsis conficiendis, ne quem fortè errorem incurrat circa eorum legitimam, vel materiam, vel formam? Respondet incunctatè: quia ex ejusmodi errore fieret irritum Sacramentum. Rectè. Sed roga iterum, cur tanti facis, ne Sacramentum irritum fiat? Quoniam, inquit, id exigit urgentissimè & propria dignitas ipsius Sacramenti, & simul animarum permagna spiritualis, vel necessitas, vel utilitas. Urge adhuc: quid verò, quòd id exigit adeò urgens, & Sacramenti dignitas, & utilitas animarum? Cur exigentiam istam tam sollicitè curas? Reponit tibi, quia, nisi sic curarem, gravissimum peccatum committerem, quod super omnia mala cavere debeo, cum sit ex suo genere malorum maximorum, scilicet malum morale præponderans omnibus malis. Optimè, ac prudenter per omnia.

145. Caterum quare tandem ab illo: cur illa incuria tua in eo Sacramenti defectu præcavendo, adeò foret mala moraliter, proindeque tam seriò, tamque diligenter cavenda? Nonne ad quæstionem istam obstupens, vix non demum iratus responderet, incuriam suam inde malam futuram, & futuram admodum malam, unde omnis actio, vel omisio mala moraliter, mala est, & ubique diligenter vitanda, nempe ex oppositione ad voluntatem Dei strictius, ac severius præcipientis oppositam diligentiam, & curam, quam voluntatem seriò, ac studiosè operans tenetur inquirere, ut nihil contra illam ex quocumque motivo aliquando, vel agat, vel omittat.

146. Vides ne totam malitiam actionis, seu (quod in idem redit) omissionis moralis, totamque obligationem illam cavendi, resolvi in hac materia, sicut in alia qualibet, in unicum, & idem principium, nimirum

nirum in divinam voluntatem, tanquam in primam honestatis regulam, quam, ut scopum primum, & ultimum primario, & ante omnia, respiciendum ubique nobis præfigere debeamus, adeo ut nihil agendum, vel omittendum sit, nisi quia ab eo scopo recedere nunquam debemus?

147. Finge alioqui, voluntatem divinam nihil prorsus curare, ne Sacramentum irritum fiat, nec quidquam nobis unquam præscripsisse, de ipsius defectu vitando. Porro id esse chimericum absolute, nemo ambigere potest. Caterum hac fictione mente concepta, neque defectus ille malus moraliter intelligitur, neque obligatio ulla ipsius præcavendi potest intelligi. Unde nanque malitia? Unde obligatio, si nulla superest regula honestatis, cui defectus ille repugnet, aut à qua deficiens recedat, cum illi se conformare deberet?

148. Nec verò nobis opponat quis illam subtilem, vel futilem potius quorundam Recetiorum distinctionem de peccato Theologico, & pure Philosophico, quorum prius repugnet voluntati, aut legi divinæ, posterius verò soli rationali naturæ, aut naturali ejusdem dictamini. Si quidem rationalis natura, aut dictamen ipsius naturale, nullo modo potest habere rationem primæ regulæ moris, neque ullam inducere obligationem in cōscientia ratione sui præcisè, sed unice quatenus applicat regulam honestatis primam, atque supremam, videlicet divinam voluntatem: aliàs humana ratio foret naturæ suæ, ac per se ipsam recta, utpotè nulli regulæ subordinata, adeoque foret prima regula moris, quod pareret esse evidenter falsum.

149. Quapropter, si fingatur actio, aut omissio deliberata repugnans soli rationali naturæ, aut dictamini ipsius naturali, illa verè non esset mala simpliciter, neque peccatum in linea moris, sed in linea physica tantum: foret, sicut defectus cir-

ca regulas artis, v. g., Rhetoricæ, vel Pictoriæ, qui improprie, & abusive solet appellari peccatum. Sanè malum morale ex propriis suis terminis præpoderat malis omnibus physicis, quod habere non potest, nisi ex oppositione ad regulam verè divinam infinitæ excellentiæ, & majestatis, prout urgebamus supra solide, ut autumo.

150. Patet ergo in materia de valore Sacramentorum non aliam, sed eandem regulam esse (videlicet divinam voluntatem), unde tota desumitur actionum, vel malitia, vel honestas, adeoque, unde tota descendit obligatio adhibendi diligentiam quàm maximam in omni defectu cavendo. Unde tandem concluditur, eandem quoque esse formaliter loquendo regulam secundariam, ac proximam, scilicet rationis judicium, per quod regula prima proponitur, & applicatur.

§. II.

Obvius scrupulus amovetur.

151. **A**T fortè quis scholæ rigori, pressiusque ipsius terminis nimium assuetus, obtrepat præstitutæ doctrinæ. Nonne, inquit, virtutes invicem ad se ipsas collatæ (& idem est de peccatis, ac vitiis) specificè differunt inter se, atque adeo formaliter, & essentialiter? Quid in Theologia certius? Nihil planè. Ergo & ipsarum virtutum, actus diversam habent honestatem, moralem, pariterque peccata diversam turpitudinem, ac malitiam, & quidem substantialem, atque formalem. At honestas formaliter, substantialiterque diversa (quod idem per oppositum de malitia dicendum) desumi nequit per respectum ad regulam, quæ verè diversa non sit substantialiter, ac formaliter, ut patet ex eodem nostro discursu. Falsum igitur est principium, quod adstruximus, nimirum regulam morali-

ho-

Sup. a. 2. §. 4.

honestatis unicam esse in omni materia, eandemque formaliter, ac substantialiter, neque variari aliquando posse pro materia, aut objecti diversitate.

152. Videatur fortè alicui obiectio ista magni momenti. Sed nihil magis frivolum, aut importunum pro doctrina, quam dedimus, labe factanda.

Nam virtutes inter se differre, specificè, atque formaliter (quod est in Theologia certissimū) nihil aliud significat apud Theologos, quàm unamquāque earum respicere per se materiam specialem, atque determinatam, quæ, prout magis, aut minùs, conducit ad ultimum finem, majorem arguit in ipsa virtute, & in actibus ejus, minoremve honestatem. Id verò quid ad regulam moralis honestatis in sensu, quo negavimus, variandam?

Arist. 2
Physic. text.
89.

S. Tho. 1. 2.
q. 4. 2. 4.
corp.

153. Profectò tota bonitas, & honestas virtutum desumitur ex ordine, quem unaquæque ipsarum proximè, vel remotè, mediatè, aut immediatè, dicit ad finem ultimum, qui, ut sæpè est dictum, ostensumque, & passim ex Philosopho tradit Doctor Angelicus, primum principium est in agibilibus, causans scilicet per modum fundamenti, & universalis mensuræ, totam nostrorum actuum moralem honestatem. Utique generaliter loquendo verissimum, ac certissimum est, quod ipse S. Doctor absolutissimè pronuntiavit, *Rectitudo voluntatis est propter debitum ordinem ad finem ultimum*. Undè nulla in virtutibus rectitudo, aut honestas, seu minima, seu maxima, reperitur, quæ ex hoc uno principio non derivetur, cum tota rectitudo virtutum sit constituere voluntatem rectam, hoc est, benè dispositam, ordinatamque ad finem ultimum.

154. Quod igitur unaquæque virtutum propriam, ac specialem honestatem præferat, penes quam differt à cæteris omnibus, solùm significat specialem respectum, quem

ad finem ultimum dicit; quatenùs per se respicit præ cunctis aliis specialem quandam materiam, & penes specialem ipsius habitudinem ad eundem ultimum finem, pro cuius nempe consecutione alia objecta præ aliis sunt magis necessaria, vel conducentia, juxta doctrinam superiùs traditam.

155. Verùm, quia finis ultimus, etsi verè mensuret honestatem actuum moralium, propriè tamen non regulat (ut supra animadvertimus), nisi ut nobis propositus per voluntatem Dei, quæ solùm habet rationem veræ regulæ, per quam ipse, ut supremus Legisfer noster, ut sapientissimus Gubernator, verè nos movere, dirigit, & illuminat, viam nobis præscribens, & manifestans, quæ semper incedentes mediis virtutum actibus, nec declinando ad dexteram, vel sinistram, ad ipsum tandem Deum sine fine videndum, & amandum, ut nostrum finem ultimum, pervenire possimus: idè nostrarum omnium actionum tota rectitudo, & honestas formaliter, ac propriè desumitur ex respectu, & conformitate ad ipsam voluntatem divinam, ut propositam nobis, & applicatam per dictamen nostræ rationis rectum, idè, conforme eidem voluntati divinæ, ut primæ regulæ moralis honestatis; neque enim potest ulla in nostris actibus honestas inveniri, quæ ab hoc unico fonte non dimanet, sicut nec ulla bonitas, aut perfectio in creaturis reperiri potest, quæ non sit à divina Omnipotentia, tanquam à principio efficienti, & causâ rerum omnium universali.

156. Audi, scholastice, communem, ac cælestem Theologicæ scholæ Magistrum, qui, cum universaliter statuisse, tunc in aliquo actu peccatum inveniri, *Cum non habet debitum ordinem ad finem... debitus autem ordo ad finem secundum aliquam regulam mensuratur &c.* subjungit: *In his verò, quæ aguntur per voluntatem, regula proxima est ratio hu-*

D. Tho. 1.
2. q. 21. 2. 1.
corp.

humana, regula autem suprema est lex aeterna: quodcumque ergo actus hominis procedit in finem secundum ordinem rationis, & legis aeternae, tunc actus est rectus: quando autem ab hac rectitudine obliquatur, tunc dicitur peccatum. Manifestum est autem ex praemissis, quod omnis actus voluntarius est malus per hoc quod recedit ab ordine rationis, & legis aeternae, & omnis actus bonus concordat rationi, & legi aeternae. Unde sequitur, quod actus humanus, ex hoc quod est bonus, vel malus, habeat rationem rectitudinis, vel peccati. Ecce Doctor Angelicus totam constituit nostrorum actuum moralem bonitatem, aut malitiam, in habitudine ad finem ultimum per accessum, aut per recessum.

157. Instans: ex hac doctrina S. Doctoris solum habetur, bonitatem in genere desumi ex ordine, ac conformitate ad primam regulam, quod nemo in dubium vertit: quod verò bonitas specialis, penes quam unus actus differt specie ab alio, desumatur ex eo ordine, S. Thomas non docet, neque verum videtur; quia non possunt actus differre per respectum communem ad eandem omnino regulam, ut videtur ex terminis manifestum: ergo differunt unice per respectum particularem, quem unusquisque actus dicit ad suum peculiarem objectum, ut specie diversum ab omni alio.

158. At frustra niteris vocibus ludens. Siquidem D. Thomas aperte docet, bonitatem actus moralis totam consistere in habitudine, & tendentia ad ultimum finem secundum directionem legis aeternae, & per conformitatem ad ipsam. Nulla ergo in aliquo actu moralis bonitas invenitur, quae ab hoc principio non derivetur, quaecumque tandem sit in se ipsa, scilicet maior, aut minor, huius, vel illius rationis: Quia in omnibus regulatis, ac mensuratis (ait idem S. Doctor) bonum consideratur, per hoc quod aliquid propriam regulam attingit.

159. Quod verò bonitas unus actus sit specialis, & ab alia diversa, nihil aliud significat, ut dicebamus, quam specialem ordinem objecti seu materiae, & consequenter actus eandem respicientis, ad ipsum finem ultimum, adeoque ad legem, seu voluntatem Dei, quatenus immediatius, ac remotius tanquam quid magis, aut minus necessarium, & exigatur ab ipso fine, & à lege divina praescribatur.

160. Jam, quod aliquis actus, & objectum ipsius, respiciat specialiter finem ultimum, fitque, magis vel minus, ad ipsum assequendum, vel conducens per se, vel necessarium, ex quo magis, aut minus bonum evadit, nihil penitus obstat, quo minus totam quantam bonitatem habuerit, participet ad eodem fine, tanquam à suprema mensura, & ab eadem voluntate divina, tanquam à prima, & suprema regula totius bonitatis moralis, qua videlicet regula non intellecta, nulla moralis bonitas in actu, aut in objecto, possit intelligi. Nam Ea, quae sunt ad finem (ait D. Thomas) non dicuntur bona, nisi in ordine ad finem: quare nec specialiter bona dicuntur, nisi ex speciali habitudine, qua respiciunt eundem finem.

D. Tho. 2.
2. q. 23. a. 7.
corp.

161. Utique objecta omnia creata, licet habeant inter se ordinem, & unum referatur ad aliud, tanquam ad finem immediatum, ac proximum, omnia tamen sunt media relatè ad finem ultimum, à quo proinde cuncta participant totam bonitatem, quam habent, tanquam à primo, & unico bonitatis principio; neque enim haberent ullam, vel minimam, bonitatem moralem, si ad finem ultimum non ordinarentur, vel mediatè, vel immediatè.

162. Patet igitur, totam objectorum, & actionum moralium bonitatem (eadem ratio est per ordinem inversum de malitia morali) cujuscunque rationis, & in quacunque specie sit constituta, ab unico, & co-

D. Tho. 2.
2. q. 17. a. 1.
corp.

& eodem principio derivari, nimirum ab eodem ultimo fine, tanquam à fundamento, supremaque mensura; à voluntate verò divina, tanquam à prima, & unica regula totius bonitatis moralis. Eadem ergo, & unica est in qualibet materia, sive specie virtutis, regula prima moralis honestatis, à qua descendit tota obligatio, vel exercendi actus earundem virtutum, vel actus contrarios vitandi.

163. Denique, ut eximamus omnem scrupulum, si quis insistat, voluntatem divinam, ut regulantem, actiones morales, adeò per se diversas, non posse non contrahere diversitatem aliquam, aut distinctionem, saltem rationis, ut còmuniter Theologi loquuntur de providentia, aut scientia Dei: si id, inquam, quis contendat, inutiles dissidio non immorabor.

164. Licet ergo, si placet, regulam primam, hoc est, divinam voluntatem, aut legem, partiri in plures veluti subjectivas, & actuales ejusdem partes, quarum qualibet per rationem differat quodammodo ab aliis, ut dici solet de providentia. Id verò prorsus impertinenter ad nostrum institutum se habet, quandoquidem verissimum semper est, nullam in actibus, aut objectis reperiri malitiam, aut bonitatem, quæ tota non descendat à voluntate Dei, tanquam à prima regula moralis honestatis, quod nos unice intendimus, & ad nostrum propositum unice facit; quidquid sit, utrum eadem voluntas Dei ex respectu ad materiam specialem, quam regulat, dicenda sit differre quodammodo, nimirum per rationem à se ipsa, ut regulante materiam aliam, de quo profectò nihil curamus.

165. Id utique probabit ut summum, ex variatione propria, & diversitate materiæ, refundi in ipsam regulam diversitatem quandam, veluti accidentalem, ac materialem; semper tamen manebit, regulam honestatis moralis unam esse, & eadem

in qualibet materia formaliter, & quoad substantiam, nimirum voluntatem divinam, à qua tota descendat obligatio, vel fugiendi, vel amplectendi quodlibet objectum morale.

166. Maneat ergo, in materia Sacramentorum, sicut in alia quavis materia, non aliam, sed eandem regulam esse, cui actiones nostras conformare debeamus, & propter quam eorundem defectus magna cum diligentia, & speciali sollicitudine, præcavere semper teneamur.

167. Unde tandem concluditur (juxta ea, quæ dicta, ac demonstrata manent), eandem quoque esse regulam formalem, ac proximam, id est, judicium nostræ rationis, per quod regula prima proponitur, & applicatur. Utrique judicium hujusmodi, eam non tam regula simpliciter sit, quam regulatio ipsa, sive applicatio regulæ primæ simpliciter, & propriè regulantis, nullam habere potest rectitudinem, nisi per commensurationem, & conformitatem cum ipsa, nimirum cum divina voluntate; quandoquidem hæc est prima regula, à qua etiam humana ratio regulanda est, ut inquit D. Thomas, quod apud omnes verè principium est.

D. Tho.
ubi inquit
a. 6. corp.

§. III.

Et si sit eadem agendi regula in materia Sacramentorum, ac in alia quavis materia, ejusdem tamen regula rectitudo, & conformitas cum prima regula, non pari diligentia, ac studio, sed majori, ac vigilantiori, in hac materia querenda est, quam in pluribus aliis per se loquendo.

168. **R**ectitudinem regulæ, nimirum secundariæ, id est veritatem dictaminis, seu judicii nostræ rationis, de valore Sacramentorum, majori diligentia quæri debere, nihil est aliud, quam judicium ipsum debere certius, ac immobilius esse, per quod scilicet intellectus cum majori adhæensione, & firmitate veritatis

ta-

ratem illam enuntiet, adeoque cum minori deceptionis formidine, longiusque constitutus ab omni periculo erroris.

169. Hæc assertio ex principio stabilito evidens quoque est, nec nisi brevi indiget terminorum explicatione.

Enim verò, ubi prima regula, videlicet divina voluntas, fortius, ac efficacius movet, & obligat ad aliquod objectum speciale, vel fugiendum, vel amplectendum, majori quoque diligentia, ac studio, objectum illud ab operante, vel amplectendum est, vel cavendum, adeoque diligentius vitandus est error circa idem objectum, per quem nimirum operans aberraret ab ipsa voluntate divina, cui in sua operatione conformari tenetur: voluntati quippe divinæ severius, ac strictius jubenti, vel prohibenti aliquod objectum, atque adeo efficacius de se moventi ad illud amplectendum, vel fugiendum, non se operans conformaret, nisi majori studio, atque diligentia curaret illud ipsum objectum fugere, vel amplecti, proindeque diligentius cavere falsitatem sui iudicii, seu deceptionem circa idem objectum.

170. Illud verò iudicium, cuius falsitas diligentiori studio caveretur, & per quod operans longius recedit ab omni deceptionis periculo, nequit non esse certius, ac firmitus, ut vel ex terminorum acceptione liquescit. Hæc, & de se perspicua, & a nobis sunt jam ostensa.

171. At voluntas divina severius procul dubio, multoque strictius præcipit ratam, validamque Sacramentorum administrationem, & prohibet eorum collationem invalidam, quam alia plura objecta jubeat, aut vetet, ut omnes merito supponunt, ac docent, & manifestè constat ex doctrina data, ac expensa; tum quoniam Sacramenta sunt ritus sacratissimi, atque gravissimi, ab ipso Deo immediatè instituti, valde proximè,

ac maximè conducentes ad honorem, & cultum divinæ majestatis; tum quia in eis, & per ea Deus ipse operatur specialissimè, ut causa principalis, & peculiaris auctor ipsorum, effectus nobilissimos, ac perfectissimos, nimirum gratiam sanctificantem, charitatem, & reliquas supernaturales virtutes, quæ *Maxima*, & *pretiosa* dona sunt, ut loquitur Apostolus Petrus, & quibus bonitatè immensam, & charitatem suam maximè ostendit: hos verò Dei effectus nobilissimos adeo specialiter ab ipso intentos frustraret, quisquis suâ, vel malitiâ, vel negligentia, aliquod Sacramentum faceret irritum; tum demùm quia privaret suscipientem, donis illis pretiosis, & inestimabilibus, quibus posset ad Deum maximè accedere.

172. Voluntas autem Dei sapientissima ordinatissimè cuncta disponens, adeo præcipua objecta, adeoque proximè conducentia ad finem, quem tam ardentè intendit, & amat, non potest non respicere, & amplecti specialissima quadam propensione, proindeque non potest speciali efficacia non movere creaturam, quam dirigit ad ipsum finem, ad eadem objecta amplectenda, eorumque frustrationem vitandam. Debuit igitur Deus hominibus præcipere ratam, atque legitimam Sacramentorum administrationem, adeoque prohibere irritam, ac frustraneam collationem eorum, multò strictius, atque severius, quam alia objecta minùs principalia absolute præcipiat, vel prohibeat. Ergo & homines debent cavere omnem errorem, seu falsitatem sui iudicii, majori diligentia, ac studio, in hac, quam in aliis materiis. Ergo quævere debent de veritate iudicium magis firmum, ac certum; aliâ non sequeretur directionem regulæ primæ, nec eidem se conformarent, contra quam semper facere tenentur.

173. Patet ergo, dum agitur de valida, aut invalida Sacramenti ali-

D d d cu-

cujus collatione, licet formaliter, & quoad substantiam non alia sit, sed eadem regula agendi, ac in alia quavis materia, videlicet iudicium rationis non aliam, sed eandem regulam primam applicans, & proponens, nimirum voluntatem divinam; majori tamen diligentia, ac studio, teneri nos curare rectitudinem ejus, hoc est, iudicii nostri, quo ad agendum dirigimur, veritatem, per quam concordet regulæ primæ.

174. Atqui iudicium, cuius veritatem diligentius investigamus, oppositum errorem vigilantius cavendo, est iudicium certius, ac firmius, per quod scilicet intellectus longius recedit à periculo errandi, adeoque tutius, & impavidius, obiectum suum amplectendum proponit. Ergo iudicium, quo ad agendum dirigimur in materia Sacramentorum (& idem est de aliis similis, aut æqualis momenti) debet per se loquendo firmiter, ac certius esse, quam debeat esse in aliis minoris gravitatis materiis.

175. Unde tandem concluditur utraque pars resolutionis nostræ, nimirum regulam secundariam agendi (id est, iudicium nostræ rationis, quo ad agendum dirigimur mediata, aut immediata) unam esse, & eandem substantialiter, ac veluti formaliter loquendo, generaliter in quacunque materia, atque adeo in materia, de qua tractamus; haud tamen in eadem, & in aliis similibus, usurpandam eodem modo, sed cum majori potius sollicitudine de rectitudine ipsius regulæ, seu, quod eodem redit, de veritate talis iudicii, quod proinde per se loquendo debet esse certius, ac firmius.

176. Dixi iudicii, quo ad agendum dirigimur mediata, aut immediata: quia nihil hic solliciti sumus, an iudicium, per quod sententiam ferimus de valore alicujus Sacramenti, regulet immediatè nostram actionem, qua ad usum talis Sacramenti procedimus, an mediata duntaxat,

quatenus per se fundat aliud iudicium immediatum, ac practicum de honestate ejusdem actionis, de quo modo differere abs re foret; utrunliber nanque dicatur, nihil facit ad rem præsentem: nam, vel iudicium immediatum, ac practicum, si fortè sit distinctum, & resultans ex illo, certius esse non potest, quam iudicium præcedens, ex quo resultat, unde eadem est ratio de utroque: vel quamvis certius esset, certitudo tamen ipsius ita dependet à certitudine iudicii præcedentis, atque fundantis, ut nullo modo possit subsistere, nisi iudicium ipsum præcedens sit etiam certius per se loquendo in hac, quam in aliis materiis, ut clarius adhuc fiet ex his, quæ subiciemus.

Verum non quiesces adhuc, sed in re tanti ponderis, tui sollicitus cuperes opinor scire.

ARTICULUS V.

Quanta esse debeat certitudo iudicii de valore Sacramentorum, ut honestè quis agat in illis consuecendis; aut conferendis?

177. **Q**uestionem moves sanè difficilem, & plusquam mediocriter lubricam; cuius tamen resolutione nos minime indigemus ad propositum nostrum, ut ex hoc loco scilicet, doctrinæ nostræ concludamus legitimè veritatem, atque constantiam, pariterque moderni Probabilissimi inconsequentiam, & falsitatem; id, quod ex infra dicendis, ubi utrumque præstabimus, palam erit. Sed quia quæstio non modò non est inutilis, sed magni potius absolutè momenti, quæque possit haud parùm ad praxim deservire, insuperque ad doctrinæ traditæ, atque tradendæ faciliorem intelligentiam; & in hoc etiam morem Lectori nostro gerere non gravabimur, cui valdè nos obnoxios fatemur, si nostrum opus legere non contemnat, dummodò à nobis majora